

Beata Dorothea Montoviensis, Prusiae Patrona. 40 rocznica zatwierdzenia kultu błogosławionej Doroty z Mętów Wielkich, Materiały pokonferencyjne, red. W. Zawadzki, Kwidzyn 2017, ss. 180.

Każdy przedział czasowy w dziejach Kościoła, często bardzo burzliwych i niespokojnych, posiada swoich „ulubionych” i „typowych” świętych. Tak dawniej, jak i dziś, spotykamy w przestrzeni kulturowej postaci wyjątkowe, wyróżniające się – nie tyle zjawiskowo i zewnętrznie, co wewnętrznie – duchowych mocarzy, którzy nawiązali z Bogiem relacje miłości, zaufania, wiary i wytrwali w dobrem mimo wielu trudności. Niektórzy z nich, zarówno duchowni jak i świeccy, zostali dostrzeżeni przez instytucjonalne struktury Kościoła, wydobyli spośród rzeszy mniej lub bardziej przechodzących w niepamięć, i oficjalnie wyniesieni na ołtarze jako męczennicy, misjonarze, wyznawcy, pasterze, zakonnicy, małżonkowie, dzieci.

Cieszy fakt, że we współczesnej kulturze szuka się postaci uduchowionych, Bożych, a nawet przywołuje się, prowadzi pogłębione studia i popularyzuje osoby świętych dawnych, na pierwszy rzut oka już jakby „nieaktualnych”, a przecież bliższych (choćby z racji geograficznych), mających nam wiele do powiedzenia, duchowych geniuszy. Do takich postaci należy niewątpliwie błogosławiona Dorota z Mętów Wielkich (1343–1394). Z okazji 40. rocznicy zatwierdzenia jej kultu odbyła się na zamku kwidzyńskim konferencja naukowa (25.06.2016) i w następnym roku trafiły do rąk zainteresowanych czytelników materiały pokonferencyjne zatytułowane *Beata Dorothea Montoviensis, Prusiae Patrona. 40 rocznica zatwierdzenia kultu błogosławionej Doroty z Mętów Wielkich* (Kwidzyn 2017). Zawierają referaty prezentowane na wspomnianej konferencji oraz aneks z kolorowymi ilustracjami pt. *Błogosławiona Dorota z Mętów w sztuce sakralnej*.

Redaktorem całości jest ks. prof. dr hab. Wojciech Zawadzki, elbląski historyk, badacz dziejów Prus, pracownik naukowy Instytutu Nauk Historycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Oprócz wspomnianej już redakcji materiałów jest on autorem zamieszczonego w książce artykułu, który śmiało można nazwać bazowym dla dalszego zainteresowania naukowego i popularno-naukowego postacią bł. Doroty: *Charakterystyka i synteza bibliografii o bł. Dorocie z Mętów Wielkich*. Jak zaznacza ks. Zawadzki, fascynacja osobą Pomezkańskiej Mistyczki przekracza granice naszej Ojczyzny, jest wciąż żywa, o czym świadczą liczne dysertacje, książki i artykuły naukowe jej poświęcone (s. 129).

Zbiór artykułów otwiera refleksja ks. prof. dra hab. Lucjana Świto, pracownika naukowego Wydziału Teologii UWM w Olsztynie, pt. *Dorota z Mętów Wielkich – błogosławiona czy święta?* Autor przedstawia zagadnienia terminologiczne kanonicznej beatyfikacji i kanonizacji oraz odnosi je do konkretnego przypadku zatwierdzenia przez Pawła VI trwałości kultu Doroty.

Bardzo ciekawe jest przedłożenie dra Hansa Jürgena Karpa z Hamburga, przedstawiciela Historischer Verein für Ermland (Stowarzyszenie Historyczne Warmii), badacza historii i zabytków przeszłości Warmii oraz kultury dawnych Prus. Już sam tytuł *Die Dorotheenpredigt Kardinal Ratzingers in der München Michaelskirche am 17. Juni 1979* zachęca do sięgnięcia po oryginalny tekst homilii kardynała Ratzingera lub jego tłumaczenie, ostatnio wznowione staraniem Biskupa Elbląskiego dra Jacka Jezierskiego (broszura dwujęzyczna polsko-niemiecka: Józef Kardynał Ratzinger, *Droga ku wnętrzu. Święta Dorota z Mątowów*. Olsztyn 2016).

Kolejny tekst *Kult bł. Doroty z Mątwów Wielkich do pocz. XX wieku*, autorstwa prof. dra hab. Janusza Hochleitnera (Wydział Humanistyczny UWM w Olsztynie), prezentuje historię kultu Kwidzyńskiej Rekluzy oraz starania o jej wyniesienie na ołtarze. Oddziaływanie kultu Błogosławionej zostało zaprezentowane w wymiarze lokalnym i regionalnym.

Bardzo ciekawe i rzetelnie osadzone w materiale źródłowym jest wystąpienie ojca mgra Piotra Rychela, przedstawiciela Kurii Generalnej Zakonu Krzyżackiego w Wiedniu. Traktuje o relacjach Doroty z zakonem krzyżackim, które – zdaniem autora – były wyjątkowe i bardzo bliskie, o czym świadczy choćby treść wniosku wielkiego mistrza Konrada von Jungingena do Stolicy Apostolskiej o kanonizację Doroty. W tym ważnym dokumencie z 1395 roku nazwana jest ona Bożym darem dla zakonu krzyżackiego i ludu zamieszkującego państwo zakonne.

Środowisko społeczne życia bł. Doroty przedstawia w swym artykule miłośnik Pomezanii i badacz jej dziejów ks. prof. dr hab. Jan Wiśniewski, pracownik naukowy Wydziału Teologii UWM w Olsztynie. Uważnego czytelnika prowadzi po kolejnych etapach życia i działalności omawianej postaci, kreśląc przy tym panoramę ówczesnego społeczeństwa (Mątowy Wielkie na Żuławach, Gdańsk, sanktuarium Europy, Rzym, Kwidzyn).

W prezentowanych materiałach znajdziemy dwa opracowania elbląskiej teologii dr hab. Marty Kowalczyk: *Doświadczenia duchowe bł. Doroty z Mątwów na tle przeżyć wybranych mistyczek średniowiecznych* oraz *List biskupa Jana Lipskiego a możliwość odnalezienia relikwii bł. Doroty z Mątwów*. W pierwszym, z wielkim znanstwem problematyki ukazuje stany mistyczne, wizje i przesłania, będące udziałem Kwidzyńskiej Świętej, jako nadzwyczajne łaski bezpośredniego doświadczenia Boga. Przeżycia duchowe Doroty wpisują jej postać w poczet wielkich mistyczek okresu średniowiecza, takich jak św. Hildegarda z Bingen (1098–1179), św. Mechtylda von Hackeborn (1241–1298), św. Gertruda (1256–1302), św. Brygida Szwedzka (1303–1373). Słusznie podkreśla Kowalczyk, że doświadczenia duchowe świętych należy badać w kontekście danego okresu życia Kościoła. Ponadto trzeba zauważyć, iż nie są one kierowane przez Boga tylko i wyłącznie do konkretnej „osoby widzącej”, lecz za jej pośrednictwem przyczyniają się do umocnienia ludzi żyjących w określonym czasie i miejscu, a także wpływają na kolejne pokolenia wiernych, umacniając ich wiarę i budując strukturę duchową całego Kościoła powszechnego (s. 81).

Ks. prof. dr hab. Stefan Ewertowski, filozof i teolog, pracownik naukowy UWM w Olsztynie, zaprezentował czytelnikom bardzo interesujący artykuł pt. *Placz jako duchowy akt bł. Doroty z Mątwów*. Wychodząc od przesłanek filozoficzno-psychologicznych, stwierdza, że *placz przynależy osobie ludzkiej związany jest z rozwojem*

i wzrostem świadomości (s. 105). Płacz duchowy jest darem od Boga. Zdaniem ks. Ewertowskiego, w przypadku bł. Doroty jest on świadectwem jej duchowego zaangażowania na rzecz zbawienia bliźnich, przejawem pokuty i żalu za grzechy, formą modlitwy, wyproszenia nawrócenia grzeszników i współcierpienia w nieszczęściach innych.

Postać kierownika duchowego bł. Doroty, znamienitego teologa, przybliży ks. prof. dr hab. Marek Karczewski w opracowaniu *Teksty biblijne w „Żywocie Doroty z Mąków” mistrza Jana z Kwidzyna*. Ta ważna dla Pomezkańskiej Mistyczki postać rysuje się jako wybitny biblista, obficie korzystający z argumentacji, symboli i alegorii biblijnych. Dzięki niemu życie i powołanie Doroty znajduje swoje zakorzenienie, potwierdzenie i uzasadnienie w tekstach Starego i Nowego Testamentu.

Ostatnim przedłożeniem omawianych materiałów jest dzieło zbiorowe, zatytułowane *Błogosławiona Dorota z Mąków w sztuce sakralnej*, autorstwa s. mgr Janiny Bosko RM – referenta Wydziału Sztuki Sakralnej Kurii Archidiecezji Warmińskiej, Biskupa Elbląskiego dra Jacka Jezierskiego i ks. dra Piotra Towarka – wykładowcy WSD w Elblągu. Pierwsze malowidła ściennie i obrazy związane z postacią Kwidzyńskiej Rekluzy pochodzą już ze średniowiecza. Autorzy pokazują, że we współczesnej sztuce sakralnej pojawiają się kopie jej dawnych wizerunków, a także nowe przedstawienia, które można oglądać w witrażach oraz formach naśladowujących ikonę.

Recenzowane materiały pokonferencyjne są ważnym świadectwem współczesnej, pogłębionej dorotańskiej refleksji naukowej – znacznie ożywionej po zatwierdzeniu przez Pawła VI ciągłości kultu Doroty (9.01.1976) – która mimo upływu lat wskazuje także na aktualność postaci Błogosławionej i jej ponadczasowe przesłanie. Autorzy opublikowanych tekstów starali się – i to z powodzeniem – uchwycić i przekazać zarówno fakty historyczne, jak i główne rysy pobożności oraz idee związane z omawianą postacią. Nie było to zadanie łatwe, bowiem jak „zmieścić” i „pogodzić” w jednej osobie całe bogactwo życiowe, które niosła bł. Dorota: XIV-wieczna chrześcijanka urodzona w państwie krzyżackim (diecezja pomezkańska), żona, matka dziewięciorga dzieci, wdowa, odbywająca pielgrzymki do europejskich sanktuariów, pokutnica, mistyczka i w końcu rekluza, otaczana po śmierci kultem i nazywana Patronką Prus.

Omawiane materiały pokonferencyjne należy uznać za merytorycznie istotny i wychodzący naprzeciw oczekiwaniom środowiska zajmującego się problematyką hagiologiczną zbiór studiów o bł. Dorocie z Mąków Wielkich, który może przyczynić się do dalszych badań dorotańskich, szczególnie na płaszczyźnie teologicznej. A że to dociekania są niezbędne od strony naukowej i ważne dla duchowości chrześcijańskiej, niech świadczy opinia kardynała Józefa Ratzingera, zawarta w jego homilii, o której była już mowa, z 17 czerwca 1979 roku: „*Uczynię z Ciebie nowego człowieka*” – *Dorota słyszy te słowa w chwili, kiedy stary człowiek zostaje zraniony. To burzenie „starego”, staje się dla Doroty zjednoczeniem z ranami Chrystusa, a tym samym otwartą bramą ku nowemu, bramą do Jezusa Chrystusa, który jest tym nowym człowiekiem. [...] Życie Doroty jest drogą do nowego człowieka, ponieważ jest drogą do Chrystusa, w Chrystusie i przez Chrystusa.*

ks. Paweł Rabczyński
Wydział Teologii UWM Olsztyn